

Työ- ja elinkeinoministeriö

kirjaamo@tem.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö, TEM/949/03.01.01/2017

Lausunto luonnoksista hallituksen esityksiksi laiksi julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista sekä laiksi kotoutumisen edistämisestä

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt muun muassa Opetushallitukselta lausuntoa luonnoksista hallituksen esityksiksi eduskunnalle laeiksi julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista, alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden rahoittamisesta ym. sekä laiksi kotoutumisen edistämisestä. Hallituksen esitykset perustuvat sen huhtikuussa 2016 tekemään linjaukseen maakunnalle siirtävistä tehtävistä vuoden 2019 alusta lukien.

Opetushallitus esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lakiesitys julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista

Lakiesityksen luvussa 3 säädettäisiin rekrytointi- ja osaamispalveluista. Lakiesityksen 12 §:ssä tarkoitetut rekrytointipalvelut vastaisivat voimassa olevia työnantaja-asiakkaille ja henkilöasiakkaille tarjottavia työnvälityspalveluita. Osaamispalveluina maakunnan tulisi lakiesityksen 13 §:n mukaan järjestää muun muassa ammatinvalinta- ja uraohjausta. Ehdotetussa laissa ei säädettäisi erikseen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetuista tieto- ja neuvontapalveluista.

Osaamispalveluiden tavoitteena on lakiesityksen 13 §:n mukaan muun muassa edistää osaavan työvoiman saatavuutta, yritystoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä sekä parantaa aikuisten osaamista ja mahdollisuuksia saada työtä. Opetushallitus pitää tätä lakiehdotuksen tavoitetta sinänsä hyvänä. Oleellista on, millainen asiakaslähtöinen jatkumo ja palvelukokonaisuus eri lakeihin kirjatuista elinikäistä oppimista ja osaamisen kehittämistä tukevista tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluista sekä valtakunnallisten, maakunnallisten, kunnallisten ja yksityisten toimijoiden verkostosta tulevaisuudessa muodostuu niin palvelua käyttävien asiakkaiden kuin palveluita tuottavien tahojen näkökulmista.

Lakiesityksen 14 §:ssä käytetään termiä ammatinvalinta. Opetushallitus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että ammatinvalinta sellaisena kuin se menneinä vuosikymmeninä tunnettiin, ei enää vastaa nykyistä käsitystä muuttuvan työelämän ja globaalien työmarkkinoiden vaatimuksista. Tänä päivänä kansalaisia ei enää ohjata valitsemaan ammattia, vaan heitä kannustetaan elinikäisen oppimisen hengessä jatkuvaan oman osaamisen kehittämiseen. Tieto-, neuvonta-

ja ohjauspalveluilla voidaan tukea joustavasti eri tehtäviin ja eri konteksteihin siirrettävissä olevan osaamisen ja tietotaidon hankkimista. Urasuunnittelu- ja uudelleen koulutustilanteissa oman aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat tärkeässä asemassa. Edellä mainituin perustein 14 §:n otsikoksi sopisi paremmin Ammatillinen kehittyminen ja uraohjaus.

Opetushallitus edistää valtakunnallisena toimijana kansainvälistä liikkuvuutta ja kansainvälisen osaamisen kehittymistä. Se tukee tällä tehtäväalueella tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita tarjoavan henkilöstön osaamisen kehittämistä opetus- ja TE-hallinnossa sekä muun muassa Ohjaamoissa. Opetushallitus pitää tärkeänä, että tätä EU:n Euroguidance-verkoston puitteissa tehtävää työtä, jota työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö vuosittain rahoittavat, pystytään kansallisella tasolla jatkamaan myös tulevaisuudessa. Toiminnan avulla pystytään turvaamaan tasavertaiset mahdollisuudet kansainvälistymistä tukeviin tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin maakunnissa ja tulevaisuuden sivistyskunnissa. Lisäksi valtakunnallisilla palveluilla on merkittävä rooli myös yritystoiminnan kasvun ja kansainvälisyyden tukemisessa.

Suomessa on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden eteen jo pitkään tehty hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Sen selkärankana on kansallinen elinikäisen ohjauksen strategia (2011) ja kansallisen elinikäisen ohjauksen työryhmä. Opetushallitus näkee merkittäviä hyötyjä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden valtakunnallisesta koordinaatiosta ja yli maakuntarajojen ulottuvasta kehittämistyöstä, minkä avulla mahdollistetaan kustannustehokkuus, tasalaatuinen ja tasavertainen palvelu, asiakkaille helposti tavoitettavissa olevat ja löydettävät palvelut (ml. digitaaliset palvelut) sekä eri toimijoiden välisten synergioiden hyödyntäminen palveluiden kehittämisessä.

Lakiesitys kotoutumisen edistämisestä

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

Opetushallitus pitää tärkeänä, että lakiesityksen painopisteinä ovat maahanmuuttajien työllistymiseen tähtäävien toimenpiteiden lisäksi myös myönteisen asenneilmapiirin ja hyvien väestösuhteiden tavoitteiden huomioiminen ja maahanmuuttajien osallisuuden, hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistäminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Lakiesityksessä näihin liittyviä toimenpiteitä ei juurikaan säännellä, ja niiden suunnittelu ja toteutus jäävät enimmäkseen maakunnan ja kunnan harkinnan varaan. Tämä vaikuttaa kotoutumisen seurantaan ja siten sen kehittämiseen.

Hallituksen esityksessä säädetään viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä kotoutumisen edistämisessä sekä kotouttamisen yhteensovittamisesta ja seurannasta hallinnon eri tasoilla. Kotoutumispalveluita tuotetaan osana maakunnan järjestämisvastuulla olevia kasvupalveluita sekä sosiaali- ja terveyspalveluita, kunnallisia peruspalveluita ja kansallista koulutusjärjestelmää sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina. Näiden palveluiden yhteensovittamisvastuu jää esityksessä kuitenkin hyvin yleiseksi kirjaukseksi. Tämä jättää käytännön toteutukseen paljon harkinnanvaltaa, joka pahimmillaan voi merkitä yhteensovittamisen vaatiman tiedonvaihdon ja muun yhteistyön riittämättömyyttä ja vaihtelevuutta maakuntien välillä. Tästä syystä laissa tulisi määritellä selkeästi yhteensovittamisen tavat ja vastuut. Esimerkiksi kuntien sitoutumisen perheiden ja muiden kuin ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten

kotoutumissuunnitelmien laatimiseen tulisi olla velvoittavampaa. Niin ikään tulisi painottaa selkeämmin henkilöstön osaamista palveluiden laadun takaamiseksi.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia kuvaavaa lukua 4.1 tulisi täsmentää siten, että opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta kohdennettaviin määrärahoihin lisätään maininta lukiokoulutuksen suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksesta.

Lakiehdotusta ja sen yksityiskohtaisia perusteluja koskevat kommentit

Lakiesityksen 2 luvun kotoutumista edistävien palvelujen osalta Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että maahanmuuttajat ovat osaamistaustansa suhteen moninainen ryhmä, jolle on tärkeää luoda joustavia ja erilaiset tarpeet huomioivia kotoutumispolkuja. Suunniteltaessa ja hankittaessa kotoutumista edistäviä palveluja korkeakoulukelpoisille ja jo korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille hyödynnetään soveltuvin osin korkeakoulujen osaamista ja asiantuntemusta huomioiden erityisesti maahanmuuton vastuukorkeakoulut.

Lakiesityksen neuvontaa ja ohjausta koskevaan 9 §:än tulisi lisätä neuvonnan antaminen koulutusjärjestelmän ohella myös varhaiskasvatusjärjestelmästä.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että alkukartoituksissa (lakiesityksen 10 § ja 11 §) toteutuisi valtakunnallinen yhdenmukaisuus siten, että niissä käytettäisiin samanlaisia arviointimenetelmiä ja -aineistoa kotoutujan kielitaidon testaamiseen. Alkukartoituksen tekijöille tulisi tarjota koulutusta, jonka avulla kartoittajat saisivat osaamista erityisesti maahanmuuttajien koulutustarpeiden kartoittamiseen.

Aikuisten perusopetusta koskevan lainsäädännön muutos tulee voimaan 1.1.2018 alkaen ja siinä todetaan, että jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, on aikaisemman koulutuksen järjestäjän salassapitosäännösten estämättä toimitettava viipymättä opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa ja suoritettuja opintoja koskevat tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Kuitenkin tietojen luovutus TE-toimistoilta opetuksen järjestäjälle alkuarvioinnin suorittamiseksi edellyttää opiskelijan suostumusta. Opiskelijan siirtymisen joustavoittamiseksi aikuisten perusopetukseen voisi olla tarkoituksenmukaista, että tiedonsiirtomahdollisuus koskien kunnissa tehtävää alkukartoitusta ja/tai kotoutumissuunnitelmaa olisi soveltuvin osin vastaavanlainen kuin opetuksen järjestäjien kesken.

Kotoutumiskoulutusta koskevan 17 §:n perusteluissa mainitaan, että luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat, joilla on perusopetuksen tarve, ohjattaisiin jatkossa aikuisten perusopetukseen saamaan kotoutumiskoulutusta vastaavat tiedot ja taidot. Samassa yhteydessä tulisi mainita, että perusopetuksen valmistava opetus rajataan 1.1.2018 alkaen vain oppivelvollisuusikäisille. Opetushallitus toteaa, että uudistuvan aikuisten perusopetuksen funktiota kotoutumisen edistäjänä tulisi muutenkin korostaa, sillä sen rakenne on suunniteltu yhtenäistämään kotoutujan aiemmin varsin hajanaisia koulutuspolkuja.

Opetushallitus ehdottaa, että esityksen 17 §:n 2 momentti muutetaan siten, että kotoutumiskoulutusta annetaan oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle, joka on suorittanut omassa maassaan perusopetuksen. Pykälän ehdotetaan lisättäväksi momentti, jonka mukaan oppivelvollisuuden

13.06.2017

OPH-1242-2017

ylittänyt maahanmuuttaja, jolta puuttuu perusopetus, ohjataan suorittamaan se aikuisten perusopetuksessa.

Opetushallitus ehdottaa, että esityksen 17 §:n viimeisessä momentissa oleva virke, jonka mukaa opetussuunnitelman perusteista voidaan poiketa erityisestä syystä, poistetaan. Kirjaus jättää epäselväksi, mitä tällaiset erityiset syyt voisivat olla. Opetushallitus ehdottaa 17 §:än lisättäväksi kotoutumiskoulutusta tarjoavalle koulutuspalveluiden tuottajalle veloitteen laatia opetussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallinen opetussuunnitelma.

Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevassa 18 §:ssä kasvupalvelukoulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus tulee maahanmuuttajien kannalta olemaan haastavaa ja edellyttäisi heiltä oma-aloitteista tiedonhankintaa paikallisista koulutusmahdollisuuksista. Opetushallitus pitää tärkeänä, että aikuisten maahanmuuttajien koulutusta kehitettäisiin kokonaisuutena osana koulutusjärjestelmää eikä eri hallinnonaloilla.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Kouluneuvos

Ulla Vanttaja